

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput II. Demonstratur adversus Socinianos Redemptionem nostram per Christum factam non esse metaphoricam, sed in ea peragenda verum pro nobis pretium fuisse solutum, & Dominum Jesum esse vere, ac ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83684](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83684)

13. Grotius non bene oppugnat Socinianum.

Non hac profecto indutus armatura adversus Socinum pugnavit Grotius, sed post editum opus de Christi satisfactione, ut erat ingenio multivolutus, ex Calviniano Arminianus, ex Arminiano nullius fere fidei more Academicorum effectus oppugnatore suo Joanni Crellio litteris datis Parisiis anno 1631. officiose gratias egit, & librorum Crellii lectione non solum plurimum se delectari significavit, sed etiam inde interpretationes exhibuit perniciosas, passim in suis Bibliorum Commentariis dispersas. A quibus lectori accurate cavendum recte monetur in Præfat. ad 3. sacrorum librorum volumen postremæ Venetæ editionis vir multijugis litteraturæ, & si veterum officiorum memor est, sodalis noster ac necessarius; quod & præmonuerat Admonitione in Psalmos præclarissimus Meldenius Episcopus. Cumque Grotianum opus oppugnandum cepisset Hermannus Ravenspergerus adjiciens illi depromptam ex Daniele inscriptionem *Tekel*, id est, *Appensus lancibus, & inventus minoris ponderis*; Ravenspergerum confutavit Jo. Gerardus Vossius erudita dissertatione, quæ Grotianæ solet adjungi. Grotius tamen adversariis suis noluit respondere, non quod prorsus in partes Crellianas concessisset, ut visum plerisque: sed quoniam arbitratus est quæstionem istiusmodi talis esse generis, ut in ea salva religione ac pietate possint homines dissidere, ut non obscure col-

ligitur ex ipsa ad Crellium Epistola, nobisque, antequam hanc legeremus, in suspicionem venerat; prout innuimus lib. XXI. r. cap. 4. diferentes de fide in Christi divinitatem. Atque ita Grotius in hæresi Sociniana, quam alibi appellavit cæteris nocentior, & venenum Ecclesiæ præsentissimum, non diffidetur plura doceri utilia, ac servari pietatem: ex quo diversa prodierunt de Grotio judicia, nec omnino iniqua; tamen in sua quadam ad Vossium epistola data Kal. Januarii an. 1638. retundens impactas sibi accusationes profiteatur de summa Trinitate Orthodoxam sententiam, erroresque Socini, Crellii, Schokii de Christi satisfactione detestetur. Quos breviter refutaturis cum à falsa Grotii pietate sedulo cavendum erit, tum à Vossii aliorumque hæreticorum palmari, atque supino errore circa redemptionis Christi participationem per solam fidem, & imputationem justitiæ ejus: iisque prænotatis, ex Grotii quoque, & ex Vossii conatibus plura delibare fas erit ad Socinum, ejusque amafios profligandos idonea. Sed erit primum, ac validissimum præsidium nostrum in sacris literis, & Catholicorum Patrum interpretamentis: quæ opponere studebimus pestilentissimis Fausli & Crellii commentationibus, veri hominum Redemptoris Christi Jesu, cujus causam agimus, implorato summo, divinoque auxilio.

C A P U T II.

Demonstratur adversus Socinianos Redemptionem nostram per Christum factam non esse metaphoricam, sed in ea peragenda verum pro nobis pretium fuisse solutum, & Dominum Jesum esse vere, ac proprie hominum Redemptorem.

S U M M A R I U M.

1. Status quæstionis.
2. Christus revera nos redemit.
3. Non tamen prædicatione duntaxat, & exemplo.
4. Sed propterea mortem pertulit.
5. Christus in sua morte perferenda peccatorum nostrorum poenas luit.

6. Christus pro peccatis nostris fuit hostia sponte immolata.
7. Per hanc hostiam reconciliati sumus Deo.
8. In hac reconciliatione à peccatis expiati sumus.

I. Status quæstionis.

ITAQUE adversus Socinianos, ut illum servemus ordinem, quem in secunda ac tertia parte disputationis suæ Fauslus tenuit, demonstrabimus decem propositionibus nos vere, atque interveniente pretio fuisse à Christo redemptos, idque nullatenus summi Dei repugnare æquitati. Erunt autem propositiones nostræ, quæ sequuntur. I. Revera Christus Jesus humanum genus redemit. II.

Hanc redemptionem non solum exemplo, & commendatione charitatis peregit, sed etiam soluto pretio. III. Hujus rei causa mortem pertulit. IV. In morte perferenda peccatorum nostrorum poenas luit. V. Fuit affixus cruci salutaris victima, oblatumque pro nobis sacrificium. VI. Per hanc hostiam, & sacrificium, cum essemus filii iræ & vindictæ, reconciliati sumus Deo. VII. Reconciliatio ista facta

facta eſt per veram peccatorum expiationem. VIII. Noluĩt itaque Deus peccata noſtra per ſolam condonationem dimittere. IX. Decebat enim quamaxime, ut divinæ juſtitiae ſatiſfactio exhiberetur condigna. X. Nec fuit injuſtum, non pereuntibus nobis, Chriſtum ſubire crucis ſupplicium, eique peccata noſtra imputari. Poſtremæ tres theſes, quoniam impetunt tertiam Socinianæ diſſertationis partem, erunt proximi capitis argumentum: in prioribus ſeptem præſens diſquiſitio verſabitur.

2. PROPOSITIO I. Revera Chriſtus Jeſus humanum genus redemit.

Probatur.

Hanc propoſitionem probant inviciffime ſequentia divinatorum librorum teſtimonia. 1. Matth. xx. 28. *Filius hominis venit dare animam ſuam redemptionem pro multis.* In Græco: ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἡλθε δόναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. Indubitatum eſt τὸ λύτρον eſſe pretium ſolutum ad redimendum captivum, derivatum à λύω, quod eſt ſolvere, ut animadvertit in hunc locum etiam Erasmus. II. Apoſtolus ad Galatas 1. 4. *Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris, ut eriperet nos de præſenti ſæculo nequam:* & 111. 13. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum.* Ubi in Græco extat verbum ἐξηγόραſεν, à propoſitione ἐξ, & ἀγοράζειν, quod eſt redimere, & emere magno ſolutum pretio: de hoc tamen loco infra prop. 4. 111. Idem Apoſtolus ad Eph. 1. 7. ſcribit: *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum.* Græce: ἐν ᾧ ἔχουμεν τὴν ἀπολύτρωſιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἀφῆσιν τῶν παραπτωμάτων; quo in loco notandum vocabulum ἀπολύτρωſιν, quod valet idem, ac pretium, quod ad redimendum captivum perſolvitur, denotatque redemptionem gravi peractam impendio. Occurrit idem vocabulum ad Rom. 111. 24. ubi loquitur Apoſtolus de juſtificatione, quæ ita beneficium eſt gratiæ, ut ipſam tamen gratiam Chriſtus nobis promeruerit. IV. In priori ad Timotheum 11. 6. ait ipſemet Paulus: *Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus.* Et iſtic habetur in græco vocabulum ἀντίλυτρον, ſolutum pretium pro redemptione captivi. Ignatius in Epistoſta ad Trallianos legit λύτρον, pretium. Heſychius ἀντίλυτρον. Ἀντίλυτρος eſt ille, qui pro altero ſe morti devovet, ut apud Gallos Soldurii, de quibus Cæſar lib. 111. cap. 22. & apud Romanos Decii, de quibus Cicero in 1. Tuſcul. & S. P. Aug. lib. 1v. de Civit. Dei cap. 20. Dio Caſſius ait: ἀντίφθοχοι οἱ ἀποθανεῖν

ἐδεήσαντες: *Antipſychoi ii ſunt, qui pro altero ſe tradere morti percipiunt.* Vide etiam ad Coloſſ. 1. 14. ad Hebræos 1x. 15. & Apocalypſ. 1. 5. Ex quibushæc ratiocinatio fabricatur. Ille revera humanum genus redemit, qui ſoluto proprii ſanguinis pretio, & ad nos liberandos ſe diræ morti devovens eripuit homines à peccatorum captivitate. Id præſtitit Chriſtus Jeſus. Igitur Chriſtus Jeſus revera humanum genus redemit.

PROPOSITIO II. Cum hæc redemptio contigerit pretio oblato, non fuit peracta duntaxat Domini Jeſu prædicatione & exemplo.

Sequitur ex dictis; ubi enim lytrum intervenit, ibi non eſt redemptio metaphorica, qualem adſtruunt Sociniani. Confirmatur autem 1. Apoſtolus in prior ad Corinth. vi. 20. inquit: *Empti eſtis pretio magno:* Græce, ἡγοράσθητε γὰρ τιμῆς. De verbo ἀγοράζειν, quod eſt emere pretio ſolutum, dictum paulo ſupra. Magno non extat in Græco, neque in Syriaco, nec apud Tertullianum de Pudic. cap. 16. & lib. 2. ad Uxorem cap. 3. ſed τιμῆς legendum eſſe cum emphati oſtendit Eſtius, quoniam alioqui redundaret; non enim proprie fit emptio ſine pretii ſolutione. Recte itaque Vulgata lectio. Quod hic notandum eſt; demonſtrat Paulus nobis incontaminate corpore, animoque vivendum ducta ab emptitiis comparatione. Nam ſicut qui pretio emuntur, non ſunt juris ſui, ſed alieni; ita nos impenſius Domino ſervire debemus, quoniam empti pretio ſanguinis Jeſu Chriſti effecti ſumus Domini juris. Atque hæc interpretatio liquet ex ſcopo Apoſtoli hortantis eo loci ad vitandam fornicationem, atque ex Commentariis Patrum, præſertim Chryſoſtomi Hom. xviii. p. 476. ſcribentis: *In memoriam enim revocat magnitudinem beneficii modum ſalutis oſtendens, quod cum eſſemus alienati, empti ſumus, & non absolute, ſed pretio.* Idem tradit Theophylaſtus pag. 211. & Oecum. pag. 474. qui etiam locum Apoſtoli reddunt, *Et non eſtis veſtri iſſorum: ſiquidem empti eſtis pretio.* Similia habet auctor Comment. quæ tribuuntur Ambroſio Tom. 2. pag. 132. Quænam vero eſſet Apoſtoli ratiocinatio, quænam ratio comparationis, quænam exhortationis vis, ſi redemptio noſtra fuiſſet abſque pretio peracta? II. Eundem ſenſum habent verba Apoſtoli proximo cap. vii. 23. *Pretio empti eſtis, nolite fieri ſervi hominum,* Græce: Τιμῆς ἡγοράσθητε, μὴ γίνεſθε δούλοι ἀνθρώπων, id eſt, Cum empti ſitis, nec proinde veſtri juris, non debetis aliquid

Ff 3

ad

ad hominum gratiam facitare, & illorum iusta, qui prava injunxerint, exequi. Videatur Oecumenius in hunc locum pag. 209. III. Petrus quoque in Epistola 1. cap. 1. 18. scribit nos redemptos à servitute legis, & à priscorum rituum observatione debere incolatus nostri tempore conversari cum summa Dei reverentia, eoquod magni æstimaanda est collata nobis libertas, quam non pecuniarum impendio acquisivimus, sed supereminenti pretio, id est, effuso in ara Crucis sanguine immolati pro nobis Filii Dei. *Scientes, inquit Apostolorum Princeps, quod non corruptilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis: sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, & incontaminati.* Græce: *Εἰδότες ὅτι ἐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐν τῇ ματαίᾳ ὑμῶν ἀναστροφῇ πατροπαράδοτῇ, ἀλλὰ τιμῇ ἀμωμῇ ὡς ἀμωμῇ καὶ ἀσπίλῃ Χρυσῇ.* Illic verbum *ἐλυτρώθητε* designat liberationem factam soluto pretio à th. λυτρώω, pretio redimo: idem pretium argento, auroque, quibus redimuntur captivi, præfertur; & quale sit assignatur, nempe pretiosus Christi sanguis: cui redemptio nostra tribuitur ad Ephes. 1. 7. 11. 13. ad Coloss. 1. 14. ad Hebr. ix. 14. x. 19. prima Joannis 1. 7. Apocalyp. 1. 5. &c. IV. Quidnam significat canticum illud novum Agno pro nobis occiso decantatum Apocalyp. v. 9. nisi attributum Christo iudicii potestatem. quoniam pro nobis immolatus iram placavit, & nova, ac mirabili expiatione peccati redemit nos proprio sanguine? *Dignus es Domine* (ajebant ante thronum decumbentes) *accipere librum, & aperire signacula ejus: quoniam occisus es, & redemisti nos in sanguine tuo:* Græce, *Ἄξιός ἐστι λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγίδας αὐτῆς, ὅτι ἐσφράγησεν καὶ ἡγοράσας τὸ Θεὸς ἡμᾶς ἐν τῷ αἱματὶ τοῦ ἁγίου.* Ubi *redemisti*, est aoristus verbi ἀγοράζω, pretio emere, de quo supra, ac pariter pretium sanguinis designatur propositione ἐν, in, quæ juncta dativo idem est, ac per, denotatque causam instrumentalem. Hinc Æthiopica legit, *Mercatus es cum sanguine tuo*, Arabica autem, Syriaca, *Emisti nos Deo per sanguinem tuum.* Vides N. Test. Wal. pag. 944. & interpretationem Arethæ ad calcem Oecumenii, Lege etiam Augustinum serm. 329. num. 1. & 336. num. 4. egregie explicantem quomodo Christus lancea transfixus in cruce, quasi confectus sacco egerit grande commercium, atque totius orbis pre-

tium fuderit. Quare ita Socinianos revincimus: Nisi Christus nos soluto pretio redemisset, nequaquam diceremur *Empti*, & ad jus Dominicum translati per Christi mortem; neque sanguis Christi analogiam haberet cum auro, & argento, quo redimuntur captivi. Atqui id repugnat productis modo, expositisque Scripturis. Christus ergo nos vere, proprie, ac soluto pretio redemit.

PROPOSITIO III. Christus eo fine, ut nos à peccato, dæmonisque captivitate redimeret, mortem pertulit. 4. Propositio 3.

Enimvero Joan. xi. 50. pontifex Cai. phas, non à semetipso, sed divino numine afflante inquit: *Expedi vobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat:* Græce, *συμψέσει ἡμῶν, ἢ να εἰς ἀνθρώπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τῆς λαῆς, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπέληγῃ.* Conantur Sociniani ea Scripturæ loca, in quibus Christus dicitur *pro nobis*, vel *propter peccata nostra* mortuus, ita interpretari, ut particula ὑπὲρ, nihil aliud significet, quam *causa nostri*, non causa antecedente, & impulsiva, sed finali duntaxat, sive mera puta occasione, scilicet, ideo Christum pro peccatis nostris passum fuisse, quia inde consecutus est effectus aliquis peccata respiciens nostra; non quatenus mortuus sit ad satisfaciendum pro eisdem peccatis, sed quia inde fides gignitur nobis peccatum divina benignitate remissum iri. Ita Socinus Præl. Th. cap. 20. & de Christ. Serv. p. 2. cap. 10. At facilius Herculi clavam, quam nobis producti testimonii firmissimum præsidium extorquebunt. Etenim prophetauit Caiphas perituram totam gentem nisi Christus moreretur pro populo: fuit ergo causa antecedens, & impulsiva mortis Christi imminens perditio populi. Præterea ubicunque particula illa ὑπὲρ morti, aut perpeffionibus jungitur, semper antecedentem ac meritoriam causam significat: nec exemplum contrarium inveniri, aut in Scripturis, aut in idoneo quoquam Scriptore affirmat Vossius adversus Ravensberg. cap. 17. Hoc autem loco particula illa ὑπὲρ τῆς λαῆς, conjungitur morti Christi. Igitur vim habet causæ antecedentis & impulsivæ. Insuper eo loci Socinus, & Crellius c. 11. adversus Grotium contendunt à Caipha nullum alium interitum consideratum, nisi qui tum demum fuisset populo metuendus, si Christus mansisset superstes, id est, futuram Romanorum militum incurfionem,

nem, de qua ipse Caiphas versu 48. cum suis ratiocinabatur, *Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent nostrum locum, & gentem.* At ineptum supra quam dici possit, ac temerarium figmentum! Ineptum quidem, nam nec Sociniana interpretatione admissa, inde sequeretur Christum non fuisse occisum pro reparando imminente Judæorum interitu, temporali saltem, & qualis ob carnalium mentem obversabatur; nec sequeretur Messiam præstolantes eidem non credituros, ut à servitute Romani Imperii eo duce liberarentur. Temerarium vero, quoniam citata verba versu 48. sunt Concilii Phariseorum, non Caipha, qui eis contradicens inquit: *Vos nescitis quidquam, nec cogitatis, quia expedit, &c.* quæ verba à semetipso non dixit, demonstrans ab alia servitute, quam à Romanorum jugo fore per Christi mortem liberandum populum, id est, à dæmonis captivitate. Ergo ut nos hinc erueret, piissimus Redemptor mortem appetiit. II. Apostolus ad Romanos cap. v. 6. demonstrans nos justificatos in sanguine Christi, & reconciliatos Deo salvos futuros ab ira per ipsum, utitur argumento à majori ad minus, quoniam scilicet pro impiis mortuus est, ac multo magis salvabit iustos, sibi que acceptos: *Ut quid enim Christus, inquit, cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impiis mortuus est?* Græce: *Εἰ γὰρ Χρὶςτος, ὅταν ἡμῶν ἁμαρτιῶν, κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν ἀπέθανεν*, Et versu 8. *Christus pro nobis mortuus est.* Græce: *Χρὶςτος ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν*. His in locis particulam ὑπὲρ significare substitutionem, id est, Christum mortuum loco nostri, atque ut nos ab ira Dei redderemur immunes, liquet primo, quoniam ostendit Apostolus commendari charitatem Dei in nobis ex quo, cum peccatores essemus, pro nobis mortuus sit Christus. Si enim vix reperitur inter mortales, qui pro iusto, aut amico se devoveat, ut fecerunt pro Reipublicæ incolumitate Curtius, Decius, Codrus, quam singularis erit amor sese devovere pro impiis? *Vix enim pro iusto quis moritur?* inquit Paulus. Ubi, etsi Erasmus, imo & Hieronymus ad Algasiam q. 7. *justitiam*, non personam intelligit, quod nullo pacto vim argumentationis infringit; personam accipiendam demonstrat antithesis, ut observarunt docti viri Estius, & Jo. Gagnæus: comprobantque Versiones Æthiopica, & Arabica in novo Testam. Walt. pag. 648. At dum quis pro amico, aut iusto se morti devovet,

pro alterius incolumitate vitam surrogat suam. Id ergo, teste Apostolo, longe præstantiori charitate fecit Christus pro impiis, & inimicis. Accedit quod proximo versu 10. id expressius exponens ait Paulus: *Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus, &c.* quibus in verbis effectus mortis Christi, de quo infra, id est, peccatorum reconciliatio apertissime declaratur. III. Idem Apostolus in prima ad Corinth. 1. 13. ne humanæ eloquentiæ, & eorum, qui sibi Evangelium annuntiaverant merito se fidem crederent affecutos, *Nunquid, ait, Paulus crucifixus est pro vobis?* *Μὴ Πάυλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν;* Quo sane in loco particula ὑπὲρ, plus aliquid innuit, quam ubi ipse inquit percipere fieri anathema pro fratribus, aut nos jubemur pro fratribus animam ponere. Ibidem quippe significat Paulus neminem mortalium, nisi Christum, morte nobis impetrasse quæ ad salutem perducunt, licet multi & prædicatione, & exemplo, & etiam martyrio salutem nostram studuerint promoveri, ideoque nos Christi esse, non Pauli, non Apollos, non Cephæ, ut aiebant Corinthii. Hujus autem rei optimam profert causam S. P. Augustinus Tract. lxxxiv. in Joan. num. 2. scribens: *Et si fratres pro fratribus moriantur, tamen in fraternorum peccatorum remissionem nullus sanguis Martyrum funditur: quod fecit Christus pro nobis.* IV. In altera ad Corinth. v. 14. ostendit Paulus impelli nos charitate Christi, ut illi vivamus, *quoniam unus pro omnibus mortuus est.* Græce: *ὅτι ἓς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν*. Isti quoque ὑπὲρ πάντων substitutionem mortis Christi pro vera omnium redemptione commonstrat; quoniam Sociniano sensu, ad promovendam scilicet fidem, & charitatem commendandam, non unus, sed complures mortem appetiere: & quoniam è vestigio Paulus denegatam à Socinianis antecedentem causam mortis Christi, transfusam scilicet in omnes originariam prævaricationem commemorat dicens: *Quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt.* Quare hinc Augustinus sexcentis in locis, ut dictum alibi, probat contra Pelagianos originale peccatum. V. Non solum particula ὑπὲρ, occurrit, ubi Christus dicitur mortuus pro nobis, sed etiam particula ἀντὶ, in textu Matth. citato Prop. 1. quæ particula commutationem, & substitutionem significat, ut demonstrat Grotius cap. 9. ex Matth. 11. 22. & xvi. 27. ex Lucæ xi. 11. ex 1. ad Corinth.

Probatur 2.

Probatur 3.

Probatur 4.

Probatur 5.

rinth. xi. 15. ad Hebr. xii. 16. ex i. Petri iii. 9. quæ loca exscripsit etiam Tournely de Incarn. pag. 175. Imo Socinas, & Crellius ea particula ἀντὶ commutationem significari haud negant, comminiscences commutationem quandam à subrogatione diversam, veluti dum captivi inter se permutantur, nec tamen alter vice alterius captivus evadit. Non enim Crellius locum invenire potuit, ubi ἀντὶ commutationem non denotet. Videatur Tom. iv. Operum Crelli i. pag. 190. At quis percipere potest duorum captivorum permutationem, nisi uterque captivus sit? Quis nostrum redemptione peracta asserit quempiam remanere captivum? Quis inficias eat ex duobus captivis unum tradi in pretium & redemptionem alterius, & ideo utrumque solvi à captivitate, quia soluto pretio uterque solvitur à jure, & potestate Tyranni? Perperam ergo Faustus & Crellius tentant istinc evadere. Habet autem vñm eandem vocabulum ἀντὶλυτρον i. ad Timoth. ii. 6. supra explicatum. Ex quibus omnibus ad thesū probandam hæc construitur argumentatio. Si in locis, ubi Christus dicitur pro nobis mortuus, non solum significet particula pro aliquam utilitatem nobis provenientem ex Christi passione, qualem percipimus ex Apostolica prædicatione & exemplo; verum etiam demonstret mortem illum oppetiisse, ut nos à sempiterna erueret perditione, ut se loco nostri substitueret ad placandam Dei indignationem, ut nobis impertiret gratiam, & peccatorum remissionem, ut nos denique à peccati captivitate redimeret; profecto Christus redemptionis nostræ causa mortem oppetiit. Atqui explicato nuper sensu dicitur pro nobis mortuus. Ergo Christus eo fine, ut nos redimeret à peccato, damonisque captivitate, mortem pertulit.

Propositio 4. PROPOSITIO IV. Christus in morte perferenda peccatorum nostrorum pœnas luit.

Christum in cruce peccatorum nostrorum pœnas pertulisse exsequentibus locis evincitur. I. Isaias cap. liii. 4. de Christo, ut Socinus fatetur P. 2. cap. 4. p. 149. vaticinatus, nec sermonem instituens de Jeremia, ut opinatur Grotius Tom. i. pag. 323. (falso enim Tournely scribit pag. 177. Grotium ad ipsum Isaiam literæ sensum inflectere;) etsi magis κατὰ λέξιν, secundum verba, fateatur in Christum potius, sublimiusque vaticinium congruere: Isaias inquam, ait: Vere languores nostros ipse tulit,

& dolores nostros ipse portavit. Hebraice: אָמֵן חֲלִינוּ הוּא נִשָּׂא וּמָכִינוּ : כָּלָם quorum verborum sensus est,

Vere debitas peccatis nostris penas tulit. Contendit Socinus verbum נִשָּׂא, Nasâ, idem esse, atque auferre, non perferre, ac sustinere, eo quod Matthæus cap. viii. 17. hunc locum interpretetur de languoribus, morbisque corporis, quos Christus sanavit, nec tamen transtulit in semetipsum. Idem censet Forerius Tom. iii. Crit. Sacr. pag. 601. At primum cum נִשָּׂא significet penam luere Exodi xxviii. 43. Ezech. xxix. 19. aliisque in locis plurimis; quare sensum istuc non præferet eundem? Certe Versio Syriaca habet: Vere passiones nostras ipse pertulit, & dolores nostros ipse passus est. Arabica: Ipse portat peccata nostra, & pro nobis dolore afficitur. Græca, οὗτος ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυρνάται. Ipse peccata nostra portat, & pro nobis dolet.

Deinde non solum verbum נִשָּׂא occurrit hoc loco, sed etiam סָבַל sabal, quod nullibi aliud significat quam sustinere, ac bajulare. Vide hebraica Biblia Gen. xlix. 15. Is. 46. 4. Thren. v. 7. &c. Præterea Christum peccata delere quis negat? pœnas vero peccatorum ipsum non pertulisse Socinus undenam probat? Sane quæ sequuntur, evincunt oppositum. Neque ad rem est præcitatus locus Matthæi. Etenim languores Isaias dixit, & qui animum afficiunt, & qui in peccatorum pœnam torquent corpora: & Christus utrosque curavit, quoniam factus in similitudinem carnis peccati pertulit infirmitates nostras ut à nobis languores animi, corporisque morbos dispelleret. Quare recte Matthæus, etsi loquatur de ægrotantibus corpore, utitur testimonio Isaiæ, ut per corporaliū morborum curationes mentem erigamus ad percipienda spiritualia beneficia, ut curatio corporis esset veluti præambula redemptionis animarum, ut subaperiret plurimas ægrotationes ab animi peccatis originem trahere. Videatur Joannes Chrysostomus hom. 28. in Matth. pag. 275. Estius, Arias Montanus, ac præ cæteris Taddæus noster Perusinus in Isaiam, Maldonatus, Janfenius, Nat. Alex. in cap. viii. Matthæi. Sanare itaque Christum animi, corporisque languores concedimus; de utrisque locutum Isaiam quatenus mors, & infirmitates sunt pœna peccati, haud inficiamur: Christum vero utriusque languori-

guoribus attuliſſe medelam, quoniam ipſe pertulit infirmitates noſtras, & peccatorum noſtrorum pœnas in ſe tranſtulit, firmiſſime proſitemur. Atque id Iſaias ſequentibus verbis confirmat. Verſu enim proximo inquit: *Ipfè autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras; attritus eſt propter ſcelera noſtra.* Hebraice;

וְהוּא מַחֲלֵל מִבְּשָׁעֵינוּ מִרְכָּא

מַעֲוֹנוֹתֵינוּ Et ipſe vulneratus à præ-

varicationibus noſtris, attritus ab iniquitatibus noſtris. Quo in loco iniquitates & ſcelera noſtra fuiſſe mortis, ac ſuppliciorum Chriſti cauſam effectricem ac meritoriam ſatis ipſa verba declarant. Sequitur autem Propheta: *Disciplina pacis noſtræ ſuper eum, & livore ejus ſanati ſumus.* Hebr. מוֹסֵר שְׁלוֹמֵנוּ עָלָיו.

וּבְחִבְרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ. Caſtigatio

pacificationum noſtrarum ſuper eum, & in livore ejus medicatum eſt nobis. His apertiſſime ſignificat Vates caſtigationem, quam divina juſtitia pro offenſis noſtris poſtulabat, ex qua conciliatio & pax conſequeretur, Chriſto fuiſſe impoſitam; ut ex proprietate linguæ ſanctæ demonſtrat Arias Montanus Tom. 2. in Iſaiam p. 1160. Temere negat Socinus pag. 151. caſtigationem hoc loco ſignificare punitionem, quoniam ei conjungitur pax; nam puniſio peccati dicitur caſtigatio pacis, quoniam per mortem Chriſti reconciliati ſumus Deo, ut infra oſtendam, innuſtque ibidem Propheta dicens, *Et in livore ejus medicatum eſt nobis.* Habet Syriacus: *Caſtigatio pacis noſtræ ipſi impoſitur, & cicatricibus ejus curabimur.* Et Arabicus, *Caſtigatio pacis noſtræ impoſita eſt ei, per ejus vulnera nos ſanati ſumus.* Tom. 3. Polygl. pag. 145. Expende totum illud caput LIII. de quo hætenus. II. Apoſtolus in 2. ad Corinth. v. 21. ſcribit: *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Perſpicuum eſt male à quibusdam legi, *Is*, id eſt Chriſtus, *peccatum fecit*, quam lectionem rejicit Auguſtinus cap. xli. Ench. num. 13. ſed legendum, *Eum, qui non noverat peccatum*, ut habet Vulgata, & Græcus codex, τὸν μὴ γνόντα ἀμαρτίαν, ideoque ſenſus eſt, *Deus fecit Chriſtum pro nobis peccatum*, ſcilicet, *ſacrificium pro peccato*; ut oſtendimus hujus Volum. pag. 109. Nam Levit. iv. 29. ubi habet Vulgata, *Ponetque manum ſuper caput boſtiæ, quæ pro peccato eſt*, legunt Hebræi, עַל רֹאשׁ הַבְּטָאָה super

caput peccati, & lxx. pariter τὸν μεθ' ἡμῶν τῆς ἀμαρτίας αὐτοῦ. Recte itaque Auguſtinus citato loco; necnon Q. 12. ſuper Num. & lib. 1. contra Maximinum cap. 2. ait *peccatum dici ab Apoſtolo ſacrificium, quod pro peccato offertur*: quod & demonſtrat ſcopus Apoſtoli ibidem loquentis de peccatorum reconciliatione. Poſſunt Apoſtolica verba & hunc habere ſenſum, *Fecit Deus Chriſtum ſubjectum ſupplicii, & punitioni peccati*: quem ſenſum comprobatur citato loc. contra Max. S. Pater ex alio Pauli contextu, ad Rom. viii. 3. *De peccato damnavit peccatum in carne*: ubi in Græco eſt verbum καταέλεγε, id eſt, *condemnavit, judicavit, morti tradidit.* Sive autem dicas Chriſtum fuiſſe pro peccatis noſtris maſtatum, ſive in ipſius carne affixa cruci apparere peccati judicium, ac punitionem; quid aliud, te amabo, dices, niſi Chriſtum ſcelorum noſtrorum fuiſſe pœnas? III. Inviſſime Socinianos revincit quod ſcribit Paulus ad Galatas iii. 13. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum: quia ſcriptum eſt, Maledictus omnis qui pendet in ligno.* Hic maledictionem & execrationem dici pœnam inflictam in punitionem peccati pluribus oſtendimus contra Phereponum Tom. iv. pag. 29. & ſeq. Omnia, quæ ibidem diximus, demonſtrant verborum Apoſtoli ſenſum eſſe, Chriſtum nos redemiſſe à peccatorum pœna & execratione, à qua liberare non poterat lex ſcripta, ipſam execrationem ac pœnam in ſe ſuſcipiendo. Confirmat hanc interpretationem primo lex ipſa Deuteronomii xxi. 21. quæ agit de ſuſpenſis in patibulo ob graviffimum ſcelus: idem commonſtrant exempla ſuſpenſorum, quæ habentur Num. xxv. 4. ob idololatriam, & ſcortationem, Joſue viii. 29. & x. 26. ob intentatas clades Iſraelitis, cultumque Deorum, 2. Reg. xxi. 9. ob peccatum Saulis in Gabaonitas, & in divinæ vindictæ exemplar. Deinde etiam veteres Rabbinii ſuſpenſum eſſe maledictum obſervant, quia peccavit coram Domino, & ſuſpenſus eſt in pœnam ſcelorum, & convitiatorum, quibus Deum proſcidit. Ita Onkelos, Talmud lib. Sanhed. cap. 6. Abenezra, Kimki, alique collecti à Coccejo, Vitringa, & Seldeno. Catholicos Interpretes laudavi cit. pag. 29. Poſtremo maledictionis cauſa non à ſuſpendio petenda eſt, ſed à delicto, alioqui mortem Chriſti maledictam diceremus, quam phraſim in Catecheſi Palatina etiam hæretici *indisciplinatum* appellaverunt. Non enim, inquit Hieronymus in hunc locum,

G g

male-

maledictus quia pendet, sed ideo pendet quia maledictus. Igitur esse maledictum est esse suspensum in ligno in punitionem peccati. Cum itaque Christum ibidem appellet Apostolus *μη γινόντα ἁμαρτίαν*, innocuum, & nescientem labem, & ad Hebr. vii. 26. *ὁσιον, ἀνακον, κεχωρισμένον ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν*, sanctum, innocentem, impollutum, segregatum à peccatoribus, quomodo fecit illum Deus maledictum? Non alia ratione, nisi quia aliena peccata in se suscepit, ut pro iis poenas lueret; quemadmodum debitor appellatur tam qui per se debitum contrahit, quam qui pro alio vadimonium promittit, præs, atque sponsor. IV. Petrus Epist. i. cap. i. 24. inquit: *Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum*. Græce, *ὁς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνένεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον*. Carolus Witasse pag. 374. de Incarn. inquit Socinianos respondere Petrum non usum verbo simplici *ἔσπευ*, quod est ferre, sed composito, quod est *auferrē* & *delere*. Non ita ineptiunt Sociniani, ut fateantur *ἔσπευ* esse *perferre*, aut diversam habere significationem ab *ἀναῤῥεσεν*: sed Joan. Crell. pag. 20. ait, quamquam dixisset Petrus, *τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἔνεγκεν*, quod est à verbo simplici *ἔσπευ*, non tamen verba illa protinus significarent *pœna proprie dicta perpeffionem*; nec forte ignorant Ilaire liii. v. 4. habere lxx. *ὁυτος ἁμαρτίας ἡμῶν ἔσπει*, ubi tamen *ἔσπει* interpretantur, *auffert, delet*. Reponunt itaque, uti eodem verbo *ἀναῤῥεσεν* Paulum in Epistola ad Hebr. ix. versu ult. ubi tamen, veritate cogente, etiam nos legimus, *ad multorum exhaurienda peccata*: unde constat *ἀνενεγκέν* *ἁμαρτίας* non esse *perferre* peccata, sed *tollere* & *auferrē*. Ita Faustus pag. 152. Addit Crellius pag. 21. verbum *ἀναῤῥεσεν* poni à lxx. pro hebraico *Hælab*, *ascendere* fecit, ut adnotavit Tremellius in editione Syriaca. Addat, si lubeat, Theodorum Bezam, & Erasmus Schmidium. Est autem *adscendere* facere, idem ac *transportare*, & *auferrē*, ut de ossibus Iosephi ex Ægypto asportatis legitur Josue xxiv. 32. Hæc Sociniani. At primum, si grammaticis significationibus pugnandum est, *ἀναῤῥεσεν τὴν ἁμαρτίαν*, est *scelus in aliud transferre*, ut exquisitis exemplis demonstrat Budaus Comment. ling. Græc. p. 401. Deinde non ait tantum Petrus, *ἀνένεγκεν*, *tulit, portavit*, sed *ἀνένεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτῷ ἐπὶ τὸ ξύλον, portavit in corpore suo super lignum*. At corpus suum cruci affixit. Ergo etiam affixit cruci peccatum, ut ad Coloss.

ii. 14. inquit Paulus de quo loco infra. Præterea quis nostrum negat Christum abstulisse peccata? Abstulit, delevit; sed pro nobis luendo poenas: quod innuit eo loci Petrus, nos exhortans ut Christi exemplo feramus æquo animo maledicta, & convicia. De testimonio autem Pauli idem omnino dicimus. Optime Vulgata habet: *Ad multorum exhaurienda peccata*; at quo pacto peccata exhaurivit? Eorum supplicium in cruce perferens, & corpus suum vulneratum, clavisque transfixum exhibens Deo *hostiam* propitiationis. Inquit enim ibidem Paulus, *Ad defitutionem peccati per hostiam suam apparuit*. At quid est *per hostiam suam*, nisi forte *per corpus suum*, quod fecit *hostiam* pro peccato, ut observat in hunc locum Primasius? Ad hæc Paulus eo loci instituit antichresim inter adventum Christi primum, & secundum: & in hoc ait appariturum *χωρὸς ἁμαρτίας, sine peccato*, id est, impassibilem atque immortalem. Igitur in primo adventu dicitur *tulisse peccata*, quatenus pro his passus ac mortuus est: alioqui inter adventum primum & secundum nulla ibidem exprimeretur *ἀντίθεσις*. Quod proinde ait Crellius *ἀνένεγκεν* idem esse, ac *descendere* fecit, producta Syriaca Versione, notisque Tremellii, excipimus gratanter. *Ascendere* fecit, sed super lignum, quemadmodum attollebatur in ara holocaustum pro peccato. Nam lxx. *Interpretes verbum istud עלה, Ascendere* fecit, vertunt *ἀναῤῥεσεν*, ac inter alia cum de sacrificiorum oblatione agitur, ubi utriusque verbi frequens est usus. Ita Crellius. Ex cuius confessione inferitur, quod Christus in corpore suo affixo cruci ideo peccata sustulit, quoniam corpus illud ligno suffixum erat pro peccatis sacrificium & hostia. Ita ex invitis pectoribus erumpit veritas. Atque hæc omnia syllogismum istum efficiunt: Luit peccati poenas quisquis pro iniquitatibus confoditur, & vulneratur; quisquis in execrationem culpæ suspenditur; quisquis pro peccatis tanquam hostia conteritur, & mactatur. Atqui hæc omnia Christus perpeffus est. Igitur Christus peccatorum nostrorum poenas luit.

6.
PROPOSITIO V. Christus affixus cruci fuit pro peccatis nostris hostia, & sacrificium Deo sponte immolatum. Propositio 5.

Hanc thesim confirmant verba Pauli in 2. ad Corinth. v. 21. & quæ nuper diximus de loco Petri Epist. prima i. 24. ex confessione Joannis Crellii. Sed ulterius

Probatur 1. terius comprobatur. I. Indubitatum est, neque id Sociniani audent negare, Christum præfiguratum fuisse in sacrificiis veteris Testamenti. Hoc nos demonstravimus libri xx. nono capite; hoc scribunt Patres, ut Hieronymus in caput. 2. ad Ephes. & Augustinus lib. xx. contra Faustum cap. 18. & x. de Civ. D. cap. 20. Hoc testatur Apostolus Ad Hebr. x. 1. hoc denique Christus in Cruce exclamans, *Consummatum est*. At sacrificia veteris legis, si non omnia, plura saltem pro peccatorum expiatione immolabantur: quod testatur Apostolus ad Hebræos v. 1. & vi. 1. 3. Nolunt vim hujus argumentationis hostes veritatis percipere. Negant antiquas victimas aliquod præferre veræ expiationis vestigium: negant agnum, qui potissimum Christum præfigurabat, fuisse aliquando pro peccato immolatum: negant victimas illas aliquam per se habuisse vim divinæ justitiæ satisfaciendi, atque ad id comprobandum appellant ad consensum doctorum virorum: addunt & rationem, quia nec inter homines & bestias est speciei communio, nec earum oblatione indiget Deus omnium universorum. Hæc Socinus P. 2. pag. 156. & seq. Ad quæ cum multa respondeat Grotius cap. 10. omnia nos facillime elidi arbitramur, si duo per se obvia prænotentur; unum, quod si totum præcedat in typo, jam non typus, sed historie veritas est appellanda: alterum, quod de umbra transeuntibus ad veritatem, & de lege ad Evangelium, pro brevibus & præsentibus futura, & æterna succedunt: quorum primum tradit Hieronymus in cap. xi. Osee, alterum in cap. xii. Zacharia. Est ergo vetera sacrificia per se non debebant peccati maculam, typus tamen erant sacrificii Christi, per quod peccatum expiatur; atque ipsa peccati expiatio præsignabatur in oblatione immunditiæ legalis, & in relaxatione temporalis poenæ, quam lex transgressoribus minabatur. Etenim effusionem sanguinis pecudum fuisse homini pro anima piaculo, legitur xvi. Levit. versu 11. Et quamvis Deus pecudum & arietum sit Dominus; ea libera mactatione, qua pro hominibus carne immundis mundæ pecudes necabantur, parcebat transgressoribus, ne iis mortem immitteret violentam. Sicut ergo per hostiarum sanguinem abstergebatur carnis inquinamentum, ita per sanguinem Christi detergitur labes peccati. Vide Augustinum lib. xvi. contra Faustum cap. 6. & Apostolum ad Hebræos c. ix. 13. Itaque sive hostia pro peccato, quæ erat piaculum animæ, sensu ex-

R. P. Berti Theol. Tom. V.

plicato, sive mactatio agni; sive hirci emissarii, sive oblationes pro legali immunditia, præsignarunt effectum passionis Christi, qui unico sacrificio omnia consummavit: nec opus est, ut præmonui, in typis totum præcedere, & carnalibus tribuere spiritualia. De mactatione agni, liquet ex cap. xii. 13. Exodi ejus sanguinem liberasse à plaga dispendente: immolatos agnos pro delicto patet ex Levit. xiv. 13. & Num. vi. 14. quod & fatetur Crellius pag. 205. agre ferens à Grotio in hoc reprehendi Socinum: qua in re arbitror potius Crellium peccare; nam Socinus P. 2. cap. 1. pag. 156. negat Baptistam appellasse Christum Agnum, respiciendo tanquam ad typum, ad agnos immolatos, & hanc rationem profert, *Cum in vetere fœdere, ut jam dictum est, pro peccato nullus agnus immolaretur*. Quæ ratio cum Crelli confessione falsa sit; Christus dicitur agnus Dei, quia in peccatorum expiationem tanquam agnus occisus est, ut prænotiavit Isaias LIII. 7. & in illius passione completum testatur Philippus, Act. viii. 32. Vide supra Prop. 2. num. 3. & 4. II. Apostolus ad Ephesios v. 2. nos hortatur, ut ambulemus in dilectione, *Sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suavitatis*. Græce, προσφοράν, καὶ θυσίαν τῇ Θεῷ εἰς ὄσμιον ὀσμῆς. Hostiam, θυσίαν, esse victimæ mactationem à θύω, mactō, sacrificio, negare non audent Sociniani, præsertim si adjungatur προσφορά, oblatio, quæ vox nunc ipsum offerendi actum, nunc rem oblatam significat, inquit Crellius pag. 223. oppugnat Grotium, qui inter θύω, & προσφοράν hæc male distinguit, cum non omnis oblatio sit mactatio hostiæ ut res per se loquitur. At si discrimen illud approbes, aperte sequetur Christum non solum pro peccatis nostris oblatum charitate, & amore, verum etiam effuso sanguine mactatum atque immolatum: si oblationem accipias pro ipso actu mactationis: consequetur sacrificium quod pro nobis Christus obtulit, cruenta sanguinis effusione fuisse peractum. Quidquid ergo affirmes, negari nequit Christum esse pro peccatis nostris oblationem & hostiam, acceptis προσφοράς, & θύω, vocabulis pro concreto, nam Christum tradidisse semetipsum, innuit ibidem Paulus. Quamobrem bene sapienterque Interpretes nostri observarunt Christum Dominum esse simul hostiam & Sacerdotem. At enim respondet Crellius, in mactatione nullam haberi rationem sacrificii, cum & Levitæ sacerdotio privati

Gg 2.

privati

privati holocausta victimasque mactarent, Ezech. XLIV. 10. 11. Verum ibidem versu 15. sacerdotes appellantur, qui offerunt Domino *adipem & sanguinem*: quibus verbis verum sacrificium designari p. 224. faretur Crellius. Cum itaque Christus obtulerit se Deo hostiam, & cruentatam victimam, ut inquit Apostolus; sacrificium pro nobis obtulisse negat frustra idem Ebionita. Subtilius aliquid videtur reponere, dum ait illorum verborum *in odorem bonae fragrantiae* vix ullum esse usum, cum de expiatoris sacrificiis est sermo. Sed primo de holocaustis ea verba usurpantur Gen. V. 11. 31. de mactatione arietis Exodi XXIX. 16. de immolatione avium Levit. I. 17. de hostia boum, & ovium Num. XV. 3. Deinde etiam de hostia, *quae pro peccato est*, ea phrasi fit sermo Levit. IV. 31. Verum tamen est ubique appellari sacrificium *in odorem suavitatis* non mactationem pecudis, aut effusionem sanguinis, sed adustionem holocausti, & cremationem adipis: ignis enim, intestina, incensum, & suffimenta charitatem, animique rectitudinem, ad quam Deus attendit, significant. Itaque Apostolus sacrificium Christi tanta charitate ac dilectione peractum, rectissime appellat *hostiam in odorem bonae fragrantiae*; gerebatque typum mortis Christi victimarum mactatio; dilectionis autem, & flagrantissimae charitatis crematio adipis. III. In epistola ad Hebr. oblatus pro nobis sacrificii pluribus mentio fit, inter Sacerdotium Leviticum, & Christi allato discrimine. Ac primum cap. VII. 27. Christi commendatur sanctitas ac perfectio, quod non habuerit necessitatem, quemadmodum Sacerdotes, quotidie offerre hostias pro suis delictis, deinde pro populi: *Hoc enim fecit semel se ipsum offerendo*, in ara Crucis, ut recte Tridentini Patres sess. 22. cap. 1. subaudi *pro delictis populi*, nam versu praecedenti dicitur Christus *sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus*. Hanc oblationem in caelis fieri perperam autumant Poloni fratres, nam Apostolus loquitur de oblatione hostiae, hanc semel peractam ait, statuitque discrimen inter cruentam mactationem victimarum saepenumero repetitam, & immaculati Agni occasionem semel peractam. At in caelo *semper vivit ad interpellandum pro nobis*, ait eodem capite Paulus, nec mactatur de novo, sed incessanter effusi sanguinis pretium exhibet Patri. Deinde Apostolus c. X. 11. inquit: *Christus assistens Pontifex futurorum bonorum*, &c. quibus verbis sempiternum ejus Sacerdotium

Probatur 3.

commendat, per quod caelestem nobis aditum referavit, & per proprium sanguinem introivit semel in sancta, aeterna redemptione inventa. Et hic ludunt operam Socinus, Crellius, Smalcus, Wolcheli, aliaeque pestes, asserendo Christum nonnisi in caelo Sacerdotis munere fungi, ut summus Pontifex Aaronicus quotannis ingrediebatur sanctuarium cum sanguine hircino, & vitulino, ut legitur ibid. versu 25. & Levit. XVI. 2. At revera mentita est iniquitas sibi: enimvero illa verba, *Christus assistens Pontifex*, Graece habentur, *κελεύσας ὁ πατριάρχης ἀρχιεπίσκοπος* Postquam advenisset Pontifex, id est, posteaquam in sua incarnatione factus esset Pontifex: & in caelum ingressus dicitur *διὰ τῆς ἰδίας ἀναγωγῆς*, per proprium sanguinem, sive ut legit Arabs, *cum sanguine*; profecto jam sanguinem effuderat, & obtulerat hostiam. Atque ita Aaron ingredi non poterat sanctuarium, nisi antea obtulisset vitulum pro peccato, & arietem in holocaustum, citato cap. Levitici versu 3. Nec inferre poterat sanguinem intra caelum, nisi prius mactasset hircum pro peccato populi, ibid. versu 15. Omnia ergo quadrant adamussim, si dicamus Christum effuso sanguine obtulisse sacrificium in cruce, cujus pretium indefinenter exhibet Patri. Eodem cap. IX. ad Hebr. versu 14. producto typo juniceis rufae, de qua Num. X. 2. ait Apostolus: *Quanto magis sanguinis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum, obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram*, designans longe perfectius esse sacrificium sanguinis Christi immaculati, & absque omni prorsus labe, quo emundantur conscientiae sordes, quam fuerit sanguinis & cinis vaccae rufae sanctificans inquinatos *ad emundationem carnis*. Dicentne Socini gregarii factam hanc oblationem in caelo? At de vacca rufa legitur Num. XIX. 3. immolatam *extra castra*: & de Christo ad Hebr. XII. 12. Propter quod & Jesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, *extra portam passus est*. Videbis IV. volum. hujus op. pag. 49. In eadem ad Hebraeos Epist. citato cap. V. 22. habetur: *Semel in consummatione saeculorum, ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit*. Dictum apparuit in primo adventu, nam sequitur, *secundo sine peccato apparebit*. Dum ergo inquirunt hanc hostiam immolari in caelis, delirant FF. Poloni. Non debent permoveri illis verbis *in consummatione saeculorum*; nam & his designatur tempus Dominicae Incarnationis, ad Galatas IV. 4. & ad Ephes. I. 10. Denique Apostolus laudata

Epistola

Epistola ad Hebr. cap. x. 12. ait: *Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextra Dei.* Audio cavillatores: *sedet offerens*, inquit, non obtulit in cruce pendulus. At quis non videt antithesim præcedentium verborum, *Omnis Sacerdos præsto est quotidie ministrans, & eandem semper offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata?* Itaque sensus est: Christus una oblatione peracta in cruce consummavit in sempiternum sanctificatos; cum sacrificia Aaronica essent quotidie innovanda. Ita Apostolus proximo versu 14. cuius sensum optime assecutus est suis in Paulum Annotationibus fœdalis noster, Joannes Thomas de Bónis. Addo pro *offerens* extare in Græcō *προσεννύων*, participium præteriti temporis, idem valens, ac, *cum obtulisset.* Adeas Estium in Paulum. Offert itaque Christus in cœlo illam eandem hostiam quam obtulit in cruce; eandemque nos in altari immolamus in commemoracionem, & applicationem illius sacrificii, quod consummavit in sempiternum sanctificatos. Atque his abunde refutavimus hæreticos, qui negant Christum in terris degentem functum munere sacerdotis, & se ipsum in satisfactionem pro peccatis nostris sacrificasse. Possunt autem dicta hac ratiocinatione concludi: Esse antitypum victimarum legalium, tradere semetipsum oblationem & hostiam Deo, ac semetipsum immolare pro delictis populi, idem est, ac pro peccatis offerre sacrificium. Atqui Christus in ara Crucis fuit antitypus victimarum legalium, tradidit semetipsum oblationem, & hostiam Deo, atque pro delictis populi immolatus est. Ergo Christus in ara crucis semetipsum pro peccatis nostris obtulit sacrificium.

7. PROPOSITIO VI. Per hanc hostiam, Propositio 6. & sacrificium reconciliati sumus Deo.

Prohatur 1. Reconciliationem hominum per Christum factam, quatenus nostram procuravit conversionem, & effecit ne poenam, quam promeriti fuimus, sentiamus, fatetur Socinus P. 2. cap. 8. & Crellius in respons. ad cap. 7. differt. Grotianæ. Negant tantum morte Christi iram Dei fuisse placatam, & Deum nobis reconciliatum intuitu passionis ejus: quam impiam tergiversationem, superioribus, & sequentibus argumentis refutam. I. Apostolus ad Rom. 11. 24. & seq. de nostra justificatione sermonem instituens, inquit: *Justificati gratis, per gratiam ipsius, per redem-*

ptionem, quæ est, in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in Sanguine ipsius. Clarissimus Pauli interpres doctissimus Seripandus pag. 17. Apostoli verba hac perspicuitate declarat. *Justificati gratis: absque ullo eorum promerito.* Per gratiam ipsius: non per opera legis, sed per bonam, liberalem & benignam Dei erga nos voluntatem. Per redemptionem, quæ est in Christo Jesu: *In hoc Dei erga homines præclara voluntas excelluit, quod pretium, quo redimerentur à servitute peccati, non in auro, non in argento, non in humanis quibuscunque, aut operibus, aut divitiis posuit, sed in carne unigeniti filii sui Jesu Christi.* Abeant nunc in malam crucem inimici Redemptoris. Inquiunt, Si reconciliati sumus gratis, quomodo per sanguinis Christi placamentum? At *gratis* ait Apostolus, excludens nostra promerita, & legis opera, de quibus paulo supra, *Ex operibus legis non justificabitur omnis caro*, non excludens redemptionem, quæ est in Christo Jesu; sive ἀπολύτρωσις, ut legunt Græci, *pretium*, quo redimuntur captivi: quod sane pretium gratiam non tollit, quoniam libera Dei voluntas proposuit nobis Christum *propitiationem, ἱκετήριον, iræ placamen.* Reponunt nusquam extare scriptum quod Deus reconciliatus sit nobis, sed quod nos reconciliati simus Deo. Quid vero inde? Reconciliatio percipi nequit, nisi intelligatur placari, qui averſo erat animo. At non Deo nos, sed nobis Deus iratus erat, ipse poenalem legem statuerat, ipse erat offensus. Ita ergo Deo reconciliati sumus, ut ipse placatus sit, poenamque debitam relaxaverit. Dicitur autem in sacris literis *propitiari Deo peccatorem*, ut dicitur sumus Sacerdos, ad Heb. 11. 17. *repropitiare delicta populi*, id est, placare Deum ob delicta populi iratum, consuetâ Scripturarum locutione, quam dicunt Grammatici *enallagen*, scilicet, permutationem. Ajunt non esse tribuendam hanc placationem sanguini Redemptoris, quoniam si Deus proposuit Christum *propitiationem*, jam salutem nostram concupierat, & mediâ, quæ ad eam pertinebant, statuerat; ideoque nullam adversus nos fovebat indignationem. Sed ait Apostolus hanc propitiationem positam *in sanguine ipsius*, & proximo capite v. 10. affirmat nos, *cum inimici essemus*, reconciliatos Deo *per mortem filii ejus*: de quo loco etiam supra Prop. 3. Itaque sanguis & mors Christi hanc propitiationem effecerunt: neque id gratiæ & misericordiæ repugnat, quia,

G g 3

Probatur 2.

quia, ut diximus cum Seripando, reconciliationis pretium libera Dei voluntas proposuit. II. In 2. ad Corinth. v. 19. ait Paulus: *Quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi.* Ubi nota Christo tribui *reconciliationem*, Apostolis autem qui pro Christo legatione funguntur, *ministerium reconciliationis*: quod exercent dispensatione verbi, & administratione sacramentorum. Christus ergo proprio sanguine non solum Dei reconciliationem annuntiavit, sed

Probatur 3.

etiam promeruit. III. Et reconciliationem, & placamentum, & sanguinem, & crucem Christi complectitur Doctor gentium ad Colossens. 1. 20. scribens, *Per eum complacuit Deus) reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus.* Legit Oecum. pag. 111. *Pace facta per sanguinem crucis suae.* Perperam itaque a reconciliatione placamentum, a placamine sanguinis, & Crucis Christi efficientiam sejungunt Sociniani. IV. Joannes Epist. prima 11. 1. 2. scribit. *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* Quid ad haec Socinus, quid Crellius? Ille lib. 1. cap. 7. contendit Christum dici advocatum nostrum, ac mediatorem, quia, ut Moyses, internuntii munus gerit, non quod *pacificatoris* locum teneat; sed aliter suadet Paulus 1. ad Timoth. 11. 5. scribens: *Unus est mediator Dei & hominum homo Christus Jesus: qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus; de quo loco propos. 1. & ad Hebr. ix. 15. Et ideo novi testamenti mediator est, ut morte intercedente, in redemptionem earum praevaricationum, &c.* Christus ergo est Mediator, & advocatus speciali titulo, quia tradens semetipsum *ἀντιτύπον*, pretium liberationis, factus est propitiatio pro peccatis nostris: quod nec Moyse convenit, nec ulli mortalium. Crellius autem reponit pag. 147. a Joanne nullam mortis Christi mentionem fieri, & dici ipsum Christum advocatum apud Patrem, quia semper vivit *ad interpellandum pro nobis*, ut ad Hebr. vii. 24. Verum meminisse oportebat, paulo supra scripsisse Joannem, *Et sanguis Jesu Christi filii ejus emundat nos ab omni peccato.* Illud quoque observandum erat, Paulum ad Hebraeos commonstrare eo loci sempiternum Christi Sacerdotium, redemptionem aeternam, & assiduam pro nobis intercessionem, quia semel obtulit se ipsum hostiam perfectam pro delicti populi. Quamobrem ubicunque Christi mediatio, officiumque advoca-

tionis commendatur, sanguinis ejus placamentum non excluditur, sed supponitur. Immobilis stat ergo thesis nostra, quandoquidem reconciliati sumus Deo per Christum, tanquam per hostiam pro nobis mactatam; si in ejus sanguine habeamus propitiationem, & ob mortem crucis ipse fuerit pacis nostrae sequester ac mediator. Atqui in sanguine Christi propitiationem habemus, & ipse per supplicium crucis sequester pacis, & Mediator noster effectus est. Ergo per ipsum, tanquam per hostiam, & sacrificium placaminis, reconciliati sumus Deo.

PROPOSITIO VII. In hac reconciliatione a peccatis expiati fuimus, deleto per passionem Christi delictorum nostrorum chirographo. 8. Propositio 7.

Adversus Socinum, qui lib. 2. pag. 171. cap. 20. ait expiasset quidem Christum peccata nostra, quatenus ea peregerit, quibus peractis veniam delictorum nostrorum jam nobis sponte decretam, & promissam consecuti simus, vel etiam eam veniam nos consecutos esse declaratum sit, non autem quatenus obtulerit pro nobis sacrificium expiatorium, pugnant quae diximus quinta propositione. Ut appareat modo, Christum in cruce non declarasse peccata nostra expiata, nec tantum ingenerasse nobis fidem, qua a peccatis in posterum retrahamur, ut inquit Crellius cap. 10. contra Grotium pag. 210. dicimus nos per Christum a peccato expiatis, quatenus ipse per crucem & mortem suam verè divinae justitiae a nobis poenam exigenti cruciatibus suis satisfecerit: quod non solum praecedentium consecrarium est, verum etiam apertissime traditur ab Apostolo. I. Is enim ait ad Galat. 3. *aliisque in locis, Christum, ut nos solveret a maledicto legis, id est, a poena nobis infligenda, factum pro nobis maledictum, hoc est, subiectum punitioni, ac supplicio.* Vide supra iv. Prop. Quid est autem aliena expiare peccata, nisi delere reatum, & sacrificiis purgare noxium a scelere? Quod cum factum sit etiam substitutione Unigeniti, pro inimicis aliis damnandis, nil restat ad veram satisfactionem constituendam. II. Idem Probatur 1. Apostolus ad Coloss. 11. 14. ait: *Delens quod adversum nos erat, chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci.* In quem locum Chrylollomus hom. 6. p. 1357. *Vides quantum posuerit studium, ut deleberetur chirographum, Utpote eramus*

mus omnes obnoxii peccato, & pœnæ. Ipse punitus solvit & peccatum & pœnam: punitus autem fuit in cruce. Illic ergo ipsum affixit, tanquam qui haberet potestatem, ipsum dirupit. Quodnam chirographum? Aut id, quod dicebant Moysi, Quaecunque dixit Deus faciemus, & audiemus. Aut si non hoc, quod Deo debemus obedientiam. Aut si non hoc, quod id tenebat Diabolus chirographum, quod Deus fecit Adamo dicens, Qua die è ligno comederis, morieris. Hoc ergo chirographum tenebat diabolus: nec id nobis dedit Christus, sed ipse id scidit. Idem scribunt Oecumenius pag. 132. & Theophylactus pag. 651. Auctor etiam Comment. quæ tribuuntur Ambrosio, pag. 269. tom. 2. chirographum interpretatur peccatum, quod ex Adæ erat prævaricatione, quod nos à mortuis resurgere non sinebat. Socinus P. 2. cap. 24. pag. 181. respondet ex verbis Pauli non Christum sed Deum delevisse chirographum: nec in cruce deletum, sed postquam deletum erat, affixum cruci. Ingeniosa cavillatio, nisi in Græcis extaret, προσηλωσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ, ubi affigens exprimitur participio præteriti temporis, quo significatur deletum chirographum, postquam fuerat affixum. Deinde ait Socinus, hujusmodi chirographum esse veterem legem, & caeremonialia præcepta, quoniam de iis loquitur Apostolus: unde concludit postmodum, Nemo ergo vos judicet in cibo, aut potu. Illud peterem à Socino; si caeremonialia præcepta non fuerunt abrogata, nisi in morte Christi; quomodo chirographum, quo hæc præcepta significantur, erat deletum antequam Christus esset affixus cruci? Sed me aliquantulum commoveret, quod chirographum hoc loco legem Mosaicam interpretatur etiam Grotius Socini adversarius. Quid mihi cum Grotio? Sodalibus quoque noster Joannes-Thomas: imo & Estius, qui eandem ac Socinus rationem profert, quod Paulus loquatur adversus judaizantes, qui Colossenses abrogatæ legi subjicere conabantur: additque Estius hunc sensum præcipue à Græcis interpretibus probari, & eos, qui chirographum interpretantur aut legem datam in Paradiso, aut mortis æternæ obligationem, quam omnes incurrunt peccando, sensum hujus loci ultra Pauli mentem extendere. Qua in re Estium recedere ab interpretatione Græcorum, quos tamen pro se laudat, ex dictis est manifestum. Quamobrem Grotii, Estii, Sodalibus nostri, aliorumque interpretatio, nisi accipiatur, ut inquirunt, cum grano salis, nihil est aliud, quam evasio

Sociniana. Itaque verum est, agere Apostolum de abrogatione legis Mosaicæ, quod optime probat Estius, imo & Socinus: sed lex non dicitur chirographum eo sensu, quod ea premebantur; sed quia legem, quæ peccata arguit, profitentes fatebantur se reos legis, prævaricatores, & obnoxios pœnæ, à qua sola Christi mors potest nos liberare. Est enim chirographum propriæ manus syngrapha, qua aliquis se debitorem fatetur; unde Apostolus addit: Et exponens principatus & potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso, id est, vicit diabolum ac demones nobis peccatorum reatum objicientes, ut exponit lib. ix. Confess. cap. 13. num. 36. Augustinus: qui etiam disputans contra Pelagianos chirographum, appellare solet culpæ debitum. Verum est ergo Apostolum loqui de abrogatione legis; sed nihilofecius in abolitione legis deletum ait, quod adversum nos erat, chirographum, id est, peccatum, & pœnam, quam promerebamur mortui in delictis, quæ lex Moysis arguebat & increpabat. Et quoniam peccato, quod lex accusabat, non sanabat, obnoxii fuimus non solum transgressionem legis scriptæ, sed etiam prævaricatione Adæ, præferendam puto interpretationem Chrysostomi, maxime quod chirographum decreti Græce dicitur χεῖρον γράφον τοῖς δόξασιν, decretis, plurali numero; atque ita etiam legit S. Pater Epistola 19. ad Paulinum, nunc 149. num. 26. Quam facile hac præmissa explicatione dirumpatur rete, quod in araneolis textit Faustus Socinus, eliquatissimum censeo. Probatur 3.

III. Peccatorum expiatio speciali titulo morti, & sanguini Christi tribuitur. Adeas Matth. xxvi. 28. ad Rom. 111. 24. & v. 9. ad Ephes. 1. 7. ad Colossens. 1. 14. ad Hebr. ix. 20. 22. aliaque loca superius explicata. At mors, & effusio sanguinis iusticiam potius, quam misericordiam commonstrant, licet charitas fuerit maxima Unigenitum Filium Dei pro inimicis supplicio affici: quare ad Rom. 111. 25. 26. Christus dicitur mortuus ad ostensionem iustitiæ. Fidem quoque excitare potiori jure videtur prædicatio, patratio miraculorum, & præsertim resurrectio, quam mors in se duntaxat spectata: nam si dixeris resurrectionem ipsam, & fidem effectus esse mortis Christi, id etiam nos profiteamur. Cur ergo morti ac sanguini tribuitur expiatio culparum, non vero miraculis, quibus permulti crediderunt in Christum, non terræ concussioni, aliisque signis, quibus visis Centurio, alique è Golgotha

tha revertebantur percutientes pectora sua, non resurrectioni, qua comprobata Christo Judæorum quamplurimi nomen dederunt? Ipse Socinus veritate cogente lib. 2. cap. 3. p. 147. hanc assignat rationem: *Neque enim ea analogia, sive proportio est resurrectionis Christi ad pretium, qua mortis. Christus siquidem resurgendo nihil de suo dat aut impendit; sed moriendo vitam suam & sanguinem perfundit.* Ergo non fidem ingenerando, sed sanguinem profundendo nos Christus à peccato expiavit: qua expiatione facta, & reconciliati Deo per mortem filii ejus, ut inquit Apostolus ad Rom. v. 10. ad justificationem disponi-

mur, credentes vera esse quæ divinitus sunt revelata, atque illud in primis justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ est in Christo Jesu. Vide lib. xix. cap. 4. Atque his prior ab- solvitur dissertatio. Enimvero reconciliati sumus per Christum Deo vera exhibita satisfactione; si hæc reconciliatio facta sit substitutione mortis, deletione chirographi, & sanguinis effusione. Li- quet autem ex Apostolo factam hanc reconciliationem substitutione mortis Christi, abolitione chirographi, & sanguinis profusione. Ergo liquet nos Deo reconciliatos esse per Christum vera exhibita satisfactione.

C A P U T III.

Sequitur perversi dogmatis FF. Polonorum confutatio.

S U M M A R I U M.

1. Status questionis.
2. Noluit Deus dimittere peccata sine satisfactione divinæ justitiæ.
3. Maxime decebat hanc satisfactionem fieri.
4. Non fuit injustum, Christo nostra peccata fuisse imputata.

I.
Status qua-
stionis.

VIDENDUM modo qualem in satisfac-
tione Christi locum habeat di-
vina justitia: qua in re, ut præ-
monui priori capite, solent quidam Theo-
logi ad refellendos Socinianos demon-
strare, quod sit in Deo justitia vindex
peccatorum reposcens poenas, & con-
stans voluntas puniendi scelestos. Id
vero accuratius præstant, qui studioso-
rum teruntur manibus, A. Boucat differt.
vii. sect. 1. art. 1. Honoratus Tournely
Q. v. art. 1. Carolus Witasse Q. 11.
sect. 5. cap. 1. & Nicol. L'Herm. pag.
399. volum. 3. Atque sunt argumenta
illa deprompta ex poenis, quibus Deus
in impios animadvertit, sit in exemplo
mors primo homini inflicta, universale
diluvium, Sodomorum everfio, immis-
sio ignitorum serpentium, Assyriorum
captivitas, ac Jerosolymorum vastatio.
Accedunt prophetica, & Evangelica
oracula, quibus in impios ira, maledi-
ctio, ultio, gehenna prænuntiantur: ut
Deut. vii. 10. Ezech. v. 13. ad Rom. 1.
18. ad Galat. iii. 10. aliisque in locis
sexcentis; quæ sat erit in præsentia com-
memorasse. Enimvero Socinus de Chri-
sto Servat. pag. 122. illam in Deo agno-
scit justitiam, qua Deus perdit contu-
maces, & qua etiam impios non perditæ
spei punit ac deserit, iisdem testimoniis,
quæ nunc in eum contorquentur, ad
hanc justitiam comprobendam accitis,

ac præsertim Exodi xxxiv. 7. num. xiv.
18. Luc. xiii. 2. ad Rom. ii. 4. 5.
Crellius vero non solum vindicem justi-
tiam latetur, sed etiam in lib. de Attri-
butis divinis pag. 69. ait hujus justitiæ
effectus esse iis, qui non respiciunt sem-
per negare veniam, nonnunquam illos,
eorum respicientia non expectata, è me-
dio tollere, & aliquando oculos sponte
claudentibus lucem veritatis subtrahere.
Etsi ergo laudatorum Theologorum pro-
bo conatus, miror eruditionem, & ipso-
rum quoque lectione me profecisse, si
profeci tamen, confiteor; opportunius
arbitror non permiscere in gravi hac con-
troversia quæ de Justitia vindice pecca-
torum nobiscum hostes propugnant,
sed illud inquirere, quod controversiæ
caput est, an hæc justitia poenam ab ini-
quis reposcens interfuerit in hominum
redemptione. Atque hoc pacto non po-
terunt reponere adversarii, quod novi-
mus Coveto respondisse Socinum cita-
to Op. pag. 123. *Quod igitur ais Deum
iniquitatem impunitam non relinquere,
hoc quidem verum est, idque perpetuo, si
obstinatam, hominis malitiam ejusque per-
severantiam in malis perpetrandi intel-
ligis: sed si de ea iniquitate, in qua quis
non persistat, verba facis, id à veritate
quamlongissime abhorret, præsertim si
de ea punitione loqueris, qua Deus summo
jure agens in delicta hominum vindicare
potest.*